

Светлината
свети в мрака,
но мракът
не я схвана.

Йоан 1:5

РЕДАКЦИОННА

Скъпи читатели,
Предлагаме на вашето внимание двуброен брой за месеците февруари и март. Новата година ни поднася редица нови предизвикателства и духовни преживявания. Независимо от трудностите ние гледаме напред с доверие и надежда.
Надяваме се и в този брой да разпознаете авторитета и присъствието на Лозата, към която са прикрепени вярващите, макар и понякога болезнено подрязвани. Ще намерите примери за действието на Божия Дух, който води мнозина към християнски подвиг.
В какъвто и етап да се намирате в личното си духовно пътешествие, Зорница продължава да бъде спътник и съюзник за Христовите последователи. Разлистете броя, споделете находките си, поощрете приятелите да се абонират, търсете библейски бисери. Разчитаме на вашата подкрепа, приятели!

от редакционния екип

Религиозен супермаркет

п-р Владимир Железов

„Каква е разликата между вашата църква и останалите?“ Много хора са ми задавали този въпрос – някои добронамерени и любопитни, а други просто търсещи аргументи да ме нападат по-ефективно с думи. Опитвам се да бъда максимално прагматичен и да потърся най-малкото общо кратко, не за друго, а понеже математическите ми познания не са достатъчни, за да поставя знак за равенство между всички църкви. Опитвам се да обясня, че да си християнин не е същото като да си православен, католик или протестант. Дотук добре, обаче това по никакъв начин не разрешава екзистенциалния въпрос: „Ами откъде, аждаба, се появиха

всичките тези църкви и изповедания?“ Тук вече простичък отговор като: „Виж сега, всички ние вярваме в Христос“, не върши работа. Трябва да се вади тежката артилерия и да се обяснява как човешкият грях е довел до раздробяването на Църквата, че Бог никога не е искал това, че Христовата църква е една, и т.н. Не че помага много, но е по-добре от мълчание.

Църковният ландшафт е осеян с всевъзможни деноминации и църковни организации. Традиционни (или мейнстрийм, както е модерно да се казва), нетрадиционни, либерални, църкви по етнически признак, църкви за рокери, за сърфисти, за интелектуалци, за противници на Путин или за защитници на Палестина. Напоследък се появиха и т.нар. „уоук“ (woke) „църкви“, които възхваляват нетрадиционните сексуални предпочитания и които представят Бога като чернокож, жена или травестит. Въобще... за всекиго по нещо! На мен всичко това започва да ми прилича на религиозен базар.

следва на 2 стр.

Хъдсън Тейлър и неговият принос към мисионерството в Китай

Емил Марков

Историята на мисионерството в Китай е дълга и интересна. През 635 г. идва първият мисионер – несторианец на име Олепен. Доста по-късно, през 1274 г. францисканският мисионер Йоан от Монте Корвино печели над 6000 обръщеници, като откупува момчета от техните родители, кръщава ги и ги обучава за служение.

Някои от ранните католически мисии се фокусират върху елита. Йезуитът Матео Ричи например, се внедрява сред книжовници и учени, като демонстрира свободното си владение на класически и говорим китайски, поправя часовници и изработва географски карти.

Около 1800 г. благовестването и печатането на християнска литература са престъпления в Китай и дори е забранено на чужденци да учат китайски. Робърт Морисън, първият протестантски мисионер в Китай (пристигнал през 1807 г.), плаща високи такси за изучаване на езика. Постепенно обаче, с развитието на търговските отношения между Китай и Европа, се отварят врати за благовестието.

През септември 1853 г., малък тримачтов кораб тихо потегля от пристанището на Ливърпул с 21-годишния Хъдсън Тейлър на борда, насочен към Китай. Край бреговете на Уелс корабът попада в силна буря, която продължава с часове. Капитанът, вярващ методист, смята, че корабът ще потъне до половин час. Тогава той пита младия Хъдсън: „Какво мислите за призива ви да работите за Господа в Китай?“ Отговорът на Тейлър е, че той още очаква да стигне до Китай, но ако не, все пак е добре, че е намерен да се подчинява на Божията заповед.

Те оцеляват след бурята и на 1 март 1854 г. корабът пристига в Шанхай, едно от петте договорени пристанища, където е разрешено да живеят европейци. „Не мога да опиша чувствата си, когато стъпих на брега. Сърцето ми се разкъсваше, докато сълзи на признателност и благодарност капеха от очите ми“, споделя Тейлър в дневника си.

Той бързо се установява и започва работа като агент на Китайското дружество за благовестие. Местен учител го учи на мандарински диалект, чиито варианти се използват в цял Китай. Същата година взема радикално решение, за което получава едновременно подигравки и похвали – да се облича и носи прическа като китаец. Решението му се корени в дълбокото уважение към китайската култура и възгледа му за ролята на мисионера.

следва на 4 стр.

ТОЗИ МЕСЕЦ

ГЛАСЪТ НА АМВОНА

Дарове за проклятие

Радостин Марчев

Един от най-интересните разговори, които води Исус, е с млад човек, докато пътува към Йерусалим. Той е млад и богат. И подобно на мнозина в днешно време твърди, че вярва в Бога. Когато Исус минава през неговия град, този човек решава, че иска да поговори с Него – ей така, от любопитство. Така че младежът отива при Исус и Му задава въпрос: „Учителю благи, какво да направя за да наследя вечен живот?“ (Марк 10:17).

В действителност този младеж казва следното: „Чух, че си религиозен учител. Аз се интересувам от такива неща. Я ми кажи Ти в какво вярваш?“

следва на 3 стр.

Религиозен супермаркет

п-р Владимир Железов

следва от 1 стр.

Църковните богослужения на много места са подобни на стока, която на пазарен принцип може да е много търсена, или пък да залежава по рафтовете. Ако църквата предлага професионално в музикално отношение хваление, което предизвиква тръпки по кожата, еуфория или просто повтаряне до втръсване на религиозни думички като „амин“ и „алилуя“, вероятно това ще привлече повече млади хора, които да бъдат убедени, че емоцията от песните, топлината в областта на диафрагмата и напиранията от музиката сълзи са от „Бога“, „Светия Дух“ или „Божието присъствие“. Ако проповедникът подскача наляво-надясно, облечен в небрежно всекидневно облекло и изтъркани джинси, щото не е „религиозен“ (или защо не, в официално скъпо облекло, по-подходящо за коктейл в Шератон), като играе ролята на пиар и официален дистрибутор на Светия Дух, тогава често се случва да се съберат тълпи от хора, за които „посещаемост“ = „съживление“, а хаотично безредие е „действие на Светия Дух“. А когато хората подскачат и пеят в екстаз, това означава, че има „помазание“. Такива проповедници ми приличат повече на продавачи на автомобили, които гледат да ви омаят и да ви пробутат поредната бричка на двойна цена, отколкото на хора, за които животът е Христос, а смъртта – придобивка (вж. Фил. 1:21).

За съжаление, нашето болно общество е все по-безразлично към вярата, особено към тази пресвята вяра, която „веднъж завинаги беше предадена на светите“ (Юда 1:3). Не е популярна тази вяра, която изисква смирение, носене на кръста, отричане от себе си и доверие в Бога. Далеч по-ликвидна е вярата, която в личен план обещава да реши всички ти проблеми, да те издигне на по-високо ниво, да ти помогне да станеш „по-духовен“ или да те направи преуспял лидер. Интересно

е, че почти никой не организира конференции как да бъдем добри и верни слуги на Христос, но има изобилие от обучения, „уъркшопове“ и „ритрийти“, в които наперени лектори ни обясняват как да станем върховни мениджъри на църковен бизнес. Други убедително ни обясняват как можем да допринесем за един по-справедлив и мирен свят не като следваме смирено Христовото учение, а като използваме светска мъдрост, както и държавната власт с нейните лостове за влияние. Наскоро четох, че някои умни, но не особено вярващи хора в България, смятат Църквата за „стълб и крепело на държавността“, а не за „стълба и основата на истината“ (1 Тим. 3:15). С други думи, Църквата се възприема като държавна институция, пазител на националното самосъзнание, а не като богочовешки организъм, който надхвърля времето и пространството, политиката и земните амбиции.

Безразличието към вярата прави хората все по-безразлични и към църковната принадлежност. Малцина са тези, които желаят, след като са кръстени, да се посветят на една местна църква, в която да работят с всички сили за достигането на нови хора с Благата вест за Христос и за спасението им от греха. Доста по-малка е отговорността просто да слушаш онлайн проповеди на удобното си кресло вкъщи, или да се появяваш в която църква си поискаш и когато пожелаеш. А когато хората навлязат в личното ти пространство и започнат да ти казват някои истини – за необходимостта от дисциплиниран духовен живот, борба с греха и сериозно ангажиране с Божието слово, тогава... настъпва „коледното намаление“ на някой съседен религиозен щанд. Някъде има промоция и се предлага евтин религиозен продукт. Е, на опаковката му с дребен шрифт е записано, че няма гаранция за вечността и е с изтекъл срок на годност, но кой ли днес чете дребния шрифт, дори и когато е отпечатан в червено! Важното е, че

не се изисква нищо от теб. Трябва просто да си там в „магазин“ в неделя сутрин, да даваш определена сума, за да може собственикът да построи по-голям и лъскав „магазин“ и в никакъв случай да не изглеждаш „религиозен“. Ако си послушен и не задаваш неудобни въпроси на собственика, може „да ти излезе късметът“ и да ти даде работа в „магазин“ – да те наеме за някакво „служение“, където да помагаш в продажбата на религиозни продукти при следващото голямо намаление!

Как да се ориентираме към Истината в този огромен религиозен базар, пълен с магазини, предлагащи продукти с надпис „истина“, „живот“, „освобождение“, „победа“? Ами много просто. Огледайте се и вижте, къде тълпата е най-тиха и малобройна. След това вижте дали на вратата на „магазин“ пише: *Покайте се и повярвайте в Благовестията!* А когато търсите Истината, внимавайте дали продавач-консултантът ще ви насочи вниманието към червените букви в черната дебела книга с ръководство за потребителя. И накрая – не гледайте какво пише на баджа му – вижте дали коленете на панталоните му са изтъркани от молитва и дали самият той чете и спазва червените букви. Тогава има голяма вероятност да сте уцелили правилния магазин! А, между другото, още нещо – погледнете точно до баркода на продукта. Там трябва да има съобщение от Производителя: „Ако дойде някой при Мен и не намрази баща си и майка си, жена си и децата си, братята си и сестрите си, а още и собствения си живот, не може да бъде Мой ученик“ (Лука 14:26). Ако намерите правилния магазин, кандидатствайте за работа там, понеже много трудно се намират работници – заплатата е много голяма, но се получава, когато Собственикът дойде за ревизия! Лошото е, че не е идвал от две хилядолетия и сега работниците Му получават само режийни, а на много не им стига вярата да Го дочакат и напускат... ▢

АБОНАМЕНТНА КАМПАНИЯ '2024! АБОНИРАЙТЕ СЕ!

Абонирахте ли се за новата година? За да можем да издаваме редовно любимия на мнозина вестник, имаме нужда от вашата подкрепа. Бихте ли подновили груповия ви абонамент за тази година? Бихте ли съдействали за още абонати? Пишете ни!

Цената на годишния абонамент за 2024 г. е **16 лева**.

ДАРЕНИЯ

Редакцията се нуждае и от финансова подкрепа. Обръщаме се към вас с молба да обмислите дали Бог ви води да участвате с еднократни или редовни дарения за делото на в. *Зорница*!

ГРУПОВ АБОНАМЕНТ

За групов абонамент ни пишете. Редколегията разчита на доброволци, които да съдействат за разпространяването на всеки нов брой.

ЛИЧЕН АБОНАМЕНТ

За личен абонамент се обърнете към местния пощенски клон. Каталогният номер на *Зорница* е **312**. Можете да се абонирате:

- за 3 месеца 4 лева
- за 6 месеца 8 лева
- за 9 месеца 12 лева
- за 12 месеца 16 лева

Вестник *Зорница* е издание с консервативен протестантско-евангелски характер. Списва се от редакционна колегия към **Българско евангелско дружество**.

По второстепенни доктринални въпроси редакцията допуска разнообразие от мнения. Становището на даден автор невинаги съвпада с това на редакционната колегия.

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Влади Райчинов, Владимир Железов,
Данаил Игнатов, Емил Марков,
Олег Константинов, Радостин Марчев,
Станислав Алексиев, Тодор Велчев

ЗОРНИЦА

Редактори на броя: п-р Данаил Игнатов,
п-р Станислав Алексиев
Коректор: Тодор Велчев
Предпечат: Влади Райчинов
Печат: *Прима принт* ЕООД

Каталожен номер за абонамент
към Български пощи: 312
ISSN: 0861-3826

БЪЛГАРСКО ЕВАНГЕЛСКО ДРУЖЕСТВО

адрес: БЕД, ул. Солунска 49, София 1000 | email: vestnik.zornitsa@gmail.com | FB: vestnikzornitsa | web: zornitsa.bg | тел.: 0892 250 517

Зорница се нуждае от финансова подкрепа. Бъдете съработници на най-старото българско периодично издание!

Ще бъдем благодарни, ако обмислите с молитва да бъдете спомоществователи на изданието!

Българско евангелско дружество | IBAN: BG84 BPBI 7942 1021 9606 01 | BIC: BPBIBGSF

Дарове за проклятие

Радостин Марчев

следва от 1 стр.

Исус му отговаря съвсем лаконично (Марк 10:19), като изрежда част от Декалога: Знаеш заповедите: „Не убивай; Не прелюбодействувай; Не кради; Не лъжесвидетелствувай; Не увреждай; Почитай баща си и майка си“.

Веднага идва отговорът: „Учителю, всичко това съм опазил от младостта си.“

Този човек разсъждава, точно както съвременните хора: Не крада, не убивам, гледам си работата, нямам висящи дела. Значи съм добър човек. Щом съм добър човек, значи съм християнин. Значи всичко е наред.

Единственият проблем е, че Исус отказва да играе тази игра:

А Исус, като го погледна, възлюби го и му каза: Едно ти не достига; иди продай всичко, което имаш и дай на сиромасите, и ще имаш съкровище на небето; и ела и Ме следвай. Но лицето му посърна от тая дума и той си отиде наскърбен, защото беше човек с много имот (Марк 10:21-22).

Зад тези думи стои нещо, което е лесно да не забележим. Евреите разделяли Десетте Божи заповеди на две групи. Цитираните тук от Исус заповеди са от втората група. Те определят как човек трябва да се отнася към другите хора. Но първата група заповеди засягат отношенията между човека и Бога: „Да нямаш други Богове освен Мене“ и „Не си прави кумир.“ И когато чува: „Едно не ти достига“, човекът вероятно е очаквал Исус да го попита и за тях, за да може да отговори: „Да, опазил съм и тях, вярвам в Бога и нямам идоли.“

Но Исус казва нещо различно: „Иди, продай всичко, което имаш и дай на сиромасите, и ще имаш съкровище на небето. И ела и Ме следвай“ (Марк 10:21).

Това са две други заповеди... Но и все пак са същите. Исус на практика му казва: „Твоят идол е богатството, а аз съм Бог, Когото би

трябвало да следваш, но Когото ти си загърбил и Когото няма да пожелаеш да следваш.“

Това, което се случва по пътя към Ерусалим не е една безобидна размяна на реплики. Това е върховната сериозност, с която Бог в лицето на Исус Христос се изправя пред избрания идола свят и произнася срещу него Своята присъда.

Думата „идол“ звучи древно, но всъщност е много актуална. Да имаш идоли не означава да си направиш някакво грозно и страшно изображение или статуя, на която буквално да се покланяш. Идол е всичко, което заема в живота ни мястото, определено за Бога, всичко което поставяме преди Него. Ние сме създадени да живеем във връзка с Бога и това е единственият начин да водим истински пълноценен живот. Но когато нещо застане между нас и Бога, когато нещо Го измести, тогава то заема място, на което не трябва да стои, и това се отразява по лош начин върху нашия живот и върху живота на всички останали хора, които са свързани с нас. И тогава Исус се изправя пред нас и напук на нашите морални претенции или религиозни интереси заявява: „Едно не ти достига...“

Историята има много интересно продължение. Останали насаме с Исус учениците Му го питат какво иска да каже. И когато Исус

им обяснява, че е „по-лесно камилата да мине през иглени уши, отколкото богат да влезе в Божието царство“ (Марк 10:25), Петър пристъпва напред и заявява: „Ето, ние оставихме всичко и Те последвахме“ (Марк 10:28).

Ясно е какво казва Петър: „Е-е, Господи. Ти каза на този богаташ, че трябва да остави всичко и да Те последва. Ето, ние оставихме всичко и Те последвахме. Искаш хората да нямам нищо, за да бъдат Твои ученици. Добре, направихме го. Сега трябва да Си доволен.“ Разбира се, той очаква да чуе: „Да, Петре, доволен съм.“ Но за неговата изненада, Исус му казва нещо съвсем друго.

„Не – казва Исус, – не съм доволен, Петре. аз не искам хората да бъдат гладни, болни и презрени, за да съм доволен. аз не съм един стиснат и жесток Бог. Не съм ли аз Този, Които е направил всички тези неща за вас? Не съм ли аз Този, който ви ги дава? аз искам вие да се наслаждавате на всичко, което съм сътворил. Ако понякога ви отнемам нещо или искам от вас да се откажете от него, това е заради самите вас, за ваше добро, защото вие злоупотребявате с него и сами разрушавате живота си. Това е като горчиво лекарство, което не е приятно нито на лекаря, нито на пациента. Но недей да бъркаш лекарството със здравето, Петре. То ти е необходимо, за да оздравееш. Когато станеш zdrav, вече няма да имаш нужда от него.“

Нашият Бог е щедър Бог, Които се наслаждава да засипва хората с подаръци. Но когато ние започнем да ценим даровете повече от Дарителя, те се превръщат в идоли и стават наше проклятие, което ни поробва и деформира характера ни. Когато това се случи, ние се нуждаем да чуем думите на Исус: „Продай всичко, което имаш и ела да Ме следваш.“ Това е благодат и е единственият начин да подредим правилно живота си и да се наслаждаваме на Божиите дарове. □

Благодарим!

Васил Зяпков

С тази хубава съдържателна дума искаме да подновим издаването на в. Зорница. Благодарим на Неофит Цаков и неговата веща сътрудница и другарка в живота! Благодарим им за всичко, което са направили и дали на вестника. А то не е малко. Цели 25 години работа, усилие, борба! Цаков и Зорница бяха станали за нас неделими имена!

И след тази усърдна 25-годишна служба, вместо да празнува юбилей, Неофит Цаков сложи редакторското перо. Сложи го без никаква външна принуда, по свой почин и решение, макар че това му коства доста мъка, защото той остави голяма част от сърцето си в редакцията на Зорница.

Членовете на Българското евангелско дружество, както и редакционният комитет на вестника съжаляват много за тази раздяла, дошла тъй неочаквано, защото те знаят, че в лицето на Неофит Цаков губят предан, усърден и добре подготвен работник.

Израснал в пловдивската редакция на в. Зорница, помагал за ред години на покойния си баща (Иван Цаков, б.р.) и на следващите

На 5 януари 1944 г. вестник Зорница излиза с брой 1 за годината с редактор-уредник Неофит Цаков, все още от София.

Брой 2 на вестника излиза едва на 1 май 1944 г. Уводната статия е озаглавена: „БЛАГОДАРИМ!“.

Тя съобщава за оттеглянето на Неофит Цаков от редакторския пост и се изразява признателност към него и неговата съпруга (Кина Цакова) за неуморния им труд в продължение на 25 години за каузата на вестник Зорница. Обръщението е подписано от новия редактор-уредник Васил Зяпков, а седалището на редакцията вече е преместено в град Пазарджик.

редактори на вестника, той беше придобил отлични качества като редактор. Към тях можем да прибавим и обичта му към Зорница, и школовката му при хора, които нещо гържаха перото, и умението му да събира около Зорница всички евангелски млади сили, и способността му да подбира материала, който да се поднесе на читателите. Така Неофит Цаков успя да запази и издигне още по-високо чистото старо име и славата на Зорница – име на обективен носител на

ИЗ АРХИВА НА ЗОРНИЦА

Зорница, 1 май 1944 г.

Христовите истини всред българската общественост.

Днес, когато се налага да обърнем нова страница в историята на ръководството на вестника, ние не можем да не отправим топла благодарност към този скромнен, но усърден и плодовит труженик. Ние имаме обещанието на Цаков за сътрудничество и занаят. И това ни радва, защото читателите на Зорница няма да останат лишени от ясните и съвременни статии на Неофит Цаков.

Като поемаме от бившия редактор и уредник горящия факел на в.

Зорница, ние даваме тържествено обещание да вървим смело и всеотдайно по трудния, но славен път на любимия вестник с ясно-то съзнание и твърдата вяра, че днес повече от всякога Зорница трябва да върши своето просветно дело.

Още веднъж, благодарим ти, верний другарю! Ти ни предаваш знамето на Зорница. Ние поемаме знамето на Зорница! Всички ще си отидем, но Зорница ще остане да грее на българските хоризонти. □

Хъдсън Тейлър и неговият принос към мисионерството в Китай

Емил Марков

следва от 1 стр.

Ранните години поднасят доста изненади. Много европейци живеят удобно в Шанхай и Тейлър смята, че някои мисионери са твърде светски. Той се тревожи за безбройните недостигнати души от вътрешния Китай и веднага прави опити да ги достигне.

Китайското дружество за благовестие се оказва добронамерено, но некомпетентно. То не успява да плаща на своите служители своевременно и често изпраща мисионери, неподготвени за работата. След много молитви и борба, Тейлър се оттегля от него. Той не знае как точно неговото служение ще бъде финансирано, но решава, че няма да иска дарения – нито дори ще позволи на приятели и роднини да знаят за нуждите му. Просто се доверява на Бога да го снабди.

През 1858 г. се жени за Мария Дайър. Те имат чудесен брак, но съпругата му умира при раждане, а неговите четири деца (други четири умират преди да са навършили 10 г.) са отгледани от втората му съпруга – Джени Фолдинг.

Тейлър поставя огромни изисквания към себе си и към мисионерите, мисията се разраства. До 1876 г. общият брой на мисионерите достига 52 и все повече от тях се преместват във вътрешните провинции. В края на 1886 г. Тейлър се моли за още сто мисионери. Стар мисионер му казва: „Радвам се, че се молиш за големи подкрепления. Няма да получиш сто в рамките на годината, но ще получиш много повече, отколкото ако не бяхте ги поускали.“ В началото на ноември 1887 г. сто и двама кандидати са приети за служба. В крайна сметка Тейлър осигурява мисионерско присъствие във всичките 18 провинции на Китай!

Някои мисионерски дружества не приемат да изпращат сами жени на мисионерското поле. Но през 1898 г. приливната вълна от евангелски мисии помита и тези предразсъдъци. Стоици жени се включват доброволно в чужбина, а заслуга за тази промяна може да се отгаде на политиката на Хъдсън Тейлър.

До края на живота му, същите мисионерски организации, които са се присмивали на неговите методи, вече приемат много от тях. Когато Тейлър умира, млад китайски евангелист, изправен пред тялото му, обобщава най-важното от неговото наследство: „Скъпи и уважаеми пастире, ние също сме твои малки деца. Ти отвори за нас път към рая. Не искаме да те връщаме, но ще те следваме.“

Подобно на много други хора на вярата, Хъдсън Тейлър проявява дълбоко доверие в Бога и смята, че християните не трябва да са загрижени толкова много за естеството на своята вяра, колкото за реалността на Бога. Това негово изпитано убеждение е отразено в думите му: „Нямаме нужда от велика вяра, а от вяра в един велик Бог.“ □

Християнството в Мадагаскар

Емил Марков

ТОЗИ МЕСЕЦ

На 29 февруари 1869 г. кралицата на Мадагаскар Ранавалона II и нейният съпруг официално се кръщават като християни в една от кралските къщи към двореца. При положение, че нейната предшественичка Ранавалона I е преследвала безмилостно християните и е прогонила чужденците от страната, това изглежда невероятно. Как все пак се е стигнало дотук, е история с поука, която може да бъде интересна и за нас.

Протестантството е въведено в Мадагаскар от първите пратеници на Лондонското мисионерско общество през 1818 г., които по искане на крал Радама I преподават грамотност чрез Библията в държавните училища, най-вече из планинските райони. Отначало успехът е скромнен, но идва време на драматични изпитания, които водят до разрастване на християнството.

След смъртта на краля през 1828 г. на власт идва неговата съпруга Ранавалона I. За кратко време тя отстранява претендентите за престола, а жестоката ѝ политика заслужено ѝ спечелва прозвището: „женският Калигула“. Много от местните мадагаскарци наричат периода на нейното регентство *tany maizina* (в превод, „години на мрак“).

Ранавалона I и нейният син принц Ракомо
| източник: Wikipedia

Европейското присъствие и влияние в страната е значително намалено. Мисионерите са изгонени от страната, а публичното практикуване на християнството е забранено. Местните християни са преследвани и избивани. Въведен е съдебен процес, при който всеки обвинен трябва да докаже своята невинност чрез поглъщане отровата на ядка от растението *тангена*. Оцеляването би оправдало жертвата, но това почти не се случвало. Друг разпространен метод за екзекуция на християни е като ги провесват завързани от висока скала и после въжето се отсича. Въведен е и принудителен труд като наказание, което си е форма на робство, а много хора умират от болести и глад. Статистиката сочи, че по време на управлението на кралица Ранавалона I населението на острова намалява почти наполовина.

Един упорит мисионер от Лондонското мисионерско общество обаче не се отказва от Мадагаскар и усилията му дават неочакван резултат. Неговото име е Уилям Елис. Като мисионер някога в Полинезия, той е виждал колко много печатът впечатлява полинезийците и се пита дали фотографията няма да предизвика още по-голям интерес. Изучава изкуството да прави снимки с цел да удиви мадагаскарците и да постави основа за евангелизирането им. Елис също е прогонен и на три пъти се опитва без успех да се завърне, но семената са посяти.

През 1861 г. Ранавалона I умира, а крал става нейният син Радама II. Той е по-приятелски настроен към християните и въпреки че след две години е убит от придворна фракция, църквата не е изгонена. При четвъртия си опит през 1862 г., Уилям Елис най-накрая получава разрешение да се върне в Мадагаскар и остава там до 1865 г. Християнството възкръсва на много места.

През 1868 г., когато умира и съпругата на Радама II, на трона се качва нейната братовчедка Рамома. Като дете тя е отгледана в среда, която е отворена за първите християни и дори е участвала в някои от тайните молитвени събрания, провеждани през годините на преследване. Още преди да стане кралица, тя вече е християнка. На 3 септември 1868 г., на площад Андохало, принцеса Рамома е коронясана като кралица Ранавалона II. Тя е първата коронясана като християнска кралица в Мадагаскар.

Вечерта преди коронацията, няколко уважавани пастори полагат ръце и се молят за нея и съпруга ѝ за Божията подкрепа.

Скоро след коронясването тя изпраща писмо до мисионерите от Лондонското мисионерско общество, които са служили в Мадагаскар. С него им обещава, че ще им помага според силите си. Петнадесетте години на нейното управление водят до различни промени в ежедневието на мадагаскарския народ. Кралица Ранавалона II публикува указ, с който въвежда задължително образование за всички деца и младежи до 14-годишна възраст, включително и момичетата. Отменя онези от традиционните нрави (например полигамията), които са в противоречие с общите принципи на християнския морал. Влиянието на протестантството расте.

Римокатолицизмът също се разпространява в Мадагаскар, най-вече след френската колонизация през 1896 г. Това води до известна класова и етническа диференциация сред християните, като протестантството се асоциира с висшите класи и етническата група *мерина*, а католицизмът привлича повече привърженици сред народа и е разпространен по крайбрежните райони. Практикуващите протестантство са малко повече от последователите на католицизма, а като християни се определят около половината от населението на Мадагаскар. □

горе вдясно:

Уилям Елис, худ. Е. Гуш; гравюра Дж. Кохран
| източник: Wikipedia

Проблемът за злото

И отношението към него във философията и богословието през XX и XXI век

III част

Деян Димитров

ФИЛОСОФИЯ НА ПРОЦЕСА И ОТВОРЕН ТЕИЗЪМ

Философията на процеса се различава от стандартното разбиране, че реалността се състои от субстанции, променящи се само чрез преминаване от една форма в друга. Тази философия намира ключ за разглеждането на реалността в поредица от динамични процеси. Основен представител е английският математик, философ и метафизик Алфред Уайтхед (1861-1947 г.), работил заедно с аналитичния философ Бъртранд Ръсел. Според Уайтхед предмет на изучаване не трябва да бъдат обектите, а събитията. Тази философия има комплексно отражение и върху т. нар. богословие на процеса. Според последния възглед, ако светът се разглежда като процес, то и Бог, който е тясно свързан със света, трябва да бъде разглеждан като променящ се заедно със него.

Проблемът за злото се разглежда и от богословието на отворения теизъм. Това е течение, което се заражда в края на XX век и навлиза в някои евангелски среди. Основни представители са богослови и философи като Грегори Бойд, Юрген Молтман, Ричард Райс и други. В по-консервативните среди отвореният теизъм потвърждава повечето положения на класическия теизъм по отношение на съвършенствата на Бога и по това се различава от богословието на процеса.¹ Все пак, що се отнася до Божието всезнание, отвореният теизъм отправя критика към традиционното разбиране, много подобна на тази на богословието на процеса. Бог не може да знае това, което още не се е случило, защото хората притежават либертарианска свободна воля в инкомпатибилистичния смисъл.

ПРЕСУПОЗИЦИОНИЗЪМ

След като разгледахме дефиницията на проблема със злото и отношението към него на някои основни философски и богословски течения, трябва да обърнем внимание на пресупозиционизма, който според автора на това есе съумява да даде най-точен и цялостен отговор на това предизвикателство.

Най-значимото име за пресупозиционизма е може би философът и апологет Корнелиус ван Тил (1895-1987 г.). Той произлиза от т. нар. Амстердамска школа (нео-калвинизъм), възникнала под влиянието на Абрахам Кайпер. Корнелиус защитава докторска степен в Принстънската богословска семинария и започва да преподава в нея, докато заедно с други консервативни богослови не се отделят и основават Уестминстърската богословска семинария. Там негов ученик е Грег Бансен (1948-1995 г.), който се превръща в един от разпространителите на идеите на Ван Тил по отношение на апологетиката.

ОТЛИЧИТЕЛНИ ЧЕРТИ НА ПРЕСУПОЗИЦИОНИЗМА

Една от основните отличителни черти на пресупозиционизма е изтъкването на измамата на неутралитета. Именно с тази концепция започва книгата на Грег Бансен *Винаги готови*.² Според това разбиране християнинът не трябва да оставя настрана своето

посвещение към Бог и Неговото слово и да се опитва независимо от тях да доказва Бог или да отговаря на предизвикателствата на критиците. Грег Бансен защитава тази теза като се позовава на библейския текст в Колосяни 2:3-8, според който в Христос са скрити всички съкровища на мъдростта и знанието. Това прави Христос *епистемологична отправна точка* за вярващите. Ако искаме да имаме знание и мъдрост ние трябва да започнем с откровението за Христос (Пр. 1:7; 9:10). В Колосяни 2:6-7 апостол Павел призовава читателите си да са обхождат в Исус Христос и да са вкоренени, изграждани и утвърждавани в Него. Алтернативата е да бъдат измамени и заплени от празна философия. [...] Тези текстове показват нуждата да започваме мисленето си с посвещение към Бог, но и разкриват, че другата алтернатива не е неутралитет, а противопоставяне на Бога, чрез човешки предания и предубедена философия.

Това не означава, че невярващите не могат да достигнат до истини и знание – напротив те го правят, точно защото са Божии създания, които живеят в Божия свят. Според Римляни 1:20-21 невярващите притежават познание за Бога, макар и не спасително, което ги оставя без извинение. Като отхвърлят Бога, те потискат истината и съгрешават против това познание, но въпреки това, до колкото го ползват, то им позволява да имат принос в развитието на науката, човешкото знание и да правят релативно добри дела. Божият образ у хората и тяхното неизбежно познание за Бог са предпоставките за допирна точка на диалог между християнския апологет и критика на вярата. [...]

Така пресупозиционизмът не се задоволява просто да дава частични отговори на предизвикателствата на критиците, а изгражда цялостна апологетична методология, която притежава настъпателен, а не само отбранителен характер. Бансен заявява: „В крайна сметка вярващият трябва да отговори на атаката на невярващия, като атакува позицията му в самите ѝ основи... Християнинът не може да стои вечно в защита, като отговаря от части на безкрайното разнообразие от невярващи критици; трябва да премине в настъпление и да покаже на невярващия, че той няма разумна основа, няма последователна епистемология, няма основание за смислен разговор, твърдения или аргументация. Лъжливата мъдрост на света трябва да бъде сведена до глупост – и тогава всяка критика на невярващия ще бъде обезсилена“.³

Светският човек смята словото на кръста за безумие, но всъщност Божието слово свидетелства, че човекът, който отхвърля Бог и разчита на автономността си е безумен (Пс. 14:1, 53:1, Мат. 7:26, Пр. 29:11). Бог обръща мъдростта на света в глупост и изявява силата и мъдростта на Христос (1 Кор. 1:18-24). Ето защо пресупозиционизмът използва двустъпкова апологетика, която може да се види изразена в Притчи 26:4-5: „Не отговаряй на безумния според безумието му, да не би да станеш и ти подобен нему. Отговаряй на безумния според безумието му, да не би да се има мъдър в своите си очи“ (РИ 1940 г.).

Християнският апологет не отговаря на безумния по такъв начин, че да стане като него. Той не приема неговите презумпции за това как света е устроен, не изоставя откровението за Бог и не се подмамва от празна (и преднамерена) човешка философия. [...] Той изследва презумпциите на критика на вярата и ги довежда до логическото им заключение. Така дебатът между вярващия и невярващия е сблъсък на светогледи. Когато християнският апологет покаже, че презумпциите на невярващия водят до абсурдни логически заключения, той може да представи надеждата, която имаме в Христос, както е изявен в Божието слово, включително и като отправна точка за нашето мислене.

Именно Бог и Неговото изявено слово са сигурната епистемологична основа и отправната точка за християнина. Философът от света, който отхвърля валидността на Божието слово, трябва да предостави друга сигурна епистемологична основа за своите твърдения, ако иска да защити позицията си. Тази задача би разкрила празната философия на критиците на християнството.

Някои могат да обвинят пресупозиционизма в изграждане на аргумент в кръг. Този подход, при който заключението се предпоставя в предпоставките на аргумента, със сигурност трябва да бъде избягвана. Но в случая истината за Бог, който е сътворил всичко и управлява целия свят, включително нашите мисловни способности, е основополагаща и неизбежна. [...] Така дебатът между християнина и критика на вярата се свежда до въпроса, кой от двамата има последователен светоглед, в който основополагащите предпоставки не противоречат на останалите твърдения и заключения. Пресупозиционизмът възприема основните положения на реформаторското богословие относно окаяното състояние на естествения човек и Божия суверенитет в спасението на Неговия избран народ. В този смисъл критикът на вярата има нужда да чува благовестието, а не да му се представят аргументи от неутрална гледна точка. □

(Следва)

¹ Като представител на отворения теизъм, Г. Бойд оценява богословието на процеса като неортодоксална позиция. Той смята, че отвореният теизъм има същата обяснителна сила по отношение на съществуването на злото, без да отрича основни атрибути на Бога.

² Грег Бансен, *Винаги готови* (Нов човек, 2008), 13-15 с.

³ Там там, 65 с.

Зашеметяващите открития на Роберт Колдевай

125 години от първите разкопки на древния Вавилон

Името на Роберт Колдевай (1855-1925 г.) е добре познато на всеки, който се интересува по-загълбочено от археология. Той е бил сред забележителните архитекти на своята епоха, но главните му приноси са в областта на археологията на древния Близък изток.

През цялата 1898 и в началото на 1899 г. Колдевай провежда проучвания на различни места в Месопотамия, в търсене на подходящи обекти за разкопки. Първоначално вниманието му е насочено към *Kal'at Schergât* (древния Асур). Но откриването на множество керемиди със стъклена глазура в мозилата Каср, на 90 км южно от Багдад, го вдъхновява да потърси там останките на древния град Вавилон. Германското ориенталско дружество приема аргументите му, плаща всички разходи и екипира изцяло експедицията. Реалната работа започва скоро, след като Колдевай получава очакваното позволение. На 23 март 1899 г. той започва усилен разкопки в източната част на Каср.

Тъй като разполага с цели 200 работници, Колдевай скоро докладва с въодушевление за забележителни находки. Изпод пръстта излиза стена с релефи, чиято обща дължина ученият оценява на около 320 метра. Разкрити са и величествените крепостни стени на Вавилон. Те са толкова широки, че позволяват разминаването на четири конски впряга по протежението им! Размерите на древната халдейска столица се оказват огромни: по-големи от тези на всяка друга крепост, позната в човешката история. Нещо повече, стените са особено устойчиви, защото са изградени от печени тухли, а не от ронливи глинени тухли, изсушени на слънцето. Всяка от тях носела печат с името на Навуходоносор.

По-нататък Колдевай разкрива основата на кула, на която личи следният надпис от

цар Набонасар: „По това време [бог] Мардук ми заповяда да построя Вавилонската кула, която беше грохнала с времето и в занемарено състояние.“ Където и да започвали да копаят работниците на Колдевай, те се натъквали на потвърждения на разказаното в Библията относно великите царе и империи от древния Близък изток. Неуморният екип на археолога разравя и каменни арки, които са играели ролята на подпори на знаменитите „висящи градини на Семирамида“, едно от седемте чудеса на античния свят. Това се явява независимо потвърждение на сведенията, които ни е

оставил юдейският историк от I век Йосиф Флавий.

Вероятно най-известната находка при разкопките е *портата на богинята Ишар*. Тя е била разположена на път, започващ от защитния вход на Вавилон и по който преминавали тържествени процесии, посветени на Мардук. Пътят бил потънал с времето. От двете му страни се издигали стени с височина 12 метра, а на тях били вградени релефи на лъвовете с жълт цвят, на фона на сини тухли. Археологическият екип разглобява портата на Ишар и я изпраща в Германия. Там тя е сглобена отново, поставена е в *Pergamonmuseum* в Берлин и до днес привлича тълпи от посетители.

Колдевай превозва до родината си и много други находки, сред които един голям кош, пълен с 300 клинописни таблички. Последните се оказват административни документи, които са били съхранявани в отделна постройка, на известно разстояние от портата на Ишар. На пръв поглед изглеждало, че те не представляват особен интерес за изследователите. Дълго време никой не си правел труда да разчете изцяло тези паметници на древната бюрокрация. Но през 1933 г. Вайднер представя

на отново, поставена е в *Pergamonmuseum* в Берлин и до днес привлича тълпи от посетители. Колдевай превозва до родината си и много други находки, сред които един голям кош, пълен с 300 клинописни таблички. Последните се оказват административни документи, които са били съхранявани в отделна постройка, на известно разстояние от портата на Ишар. На пръв поглед изглеждало, че те не представляват особен интерес за изследователите. Дълго време никой не си правел труда да разчете изцяло тези паметници на древната бюрокрация. Но през 1933 г. Вайднер представя

Колдевай със свой сътрудник при разкопките
| източник: artsandculture.google.com

вляво:

Портата на Ишар, разположена в *Pergamonmuseum*
| източник: Wikipedia

научен доклад, който разбунва духовете с поредното потвърждение на библейските свидетелства.

Съгласно IV Царе 24:14-16 юдейският цар Йоахин е отведен в плен във Вавилон около 600 г. пр. Хр. А в книгата на Еремия се казва, че след дълъг период на страдания в затвора във Вавилон той е помилван. Вавилонският цар не само го освобождава, но и „промени тъмничните му грехи, а Йоахин се хранеше всякога пред него през всичките дни на живота си. Даваше му се от вавилонския цар постоянна храна, ежедневен дял през всичките дни на живота му“ (Ерем. 52:33-34). Клинописните таблички, разчетени от Вайднер, удостоверяват точността на библейското свидетелство. Някои от тях изброяват храните, които се полагат на Йоахин, цар на Юда. Това откритие е поредният удар срещу критиките, които в продължение на много години са осмивали Библията като неисторична.

При разкопките във Вавилон Колдевай открива и дворците на цар Навуходоносор. Методиката, която разработва, се смята и до днес образцова от професионалните археолози. Тя включва укрепване на отделните руини и изготвянето на прецизна скица на находките по археологически пластове, което позволява да възстановим случилото се със съответната постройка, както и историята на древното селище. Откритията на Колдевай са безценни за загълбоченото изучаване и разбиране на Божието слово, в контекста на културата на древния Близък изток. ▢

Евангелска хроника

С дълбока тъга редакцията съобщава за **смъртта на пастир Димитър Н. Фурнаджиев**, наш дългогодишен религиозен представител. Той се е поминал на 30 януари т.г. в Самоков. Погребалната служба е извършена от пастирите Васил Зяпков, Стефан Градинаров и Васил Ангелов. На опечалените редакцията изказва братско съчувствие. Върховният съвет на Южнобългарските евангелски църкви ще издаде специален паметен лист за пастир Фурнаджиев. За това всеки евангелист, който има спомени за големия наш покойник или желае да вземе участие в издаването на този лист, нека се обърне към редактора п-р Васил Зяпков (село Априлци).

Върховният съвет на ОЕЦ в заседанието си на 27 април 1944 г. е избрал за религиозен представител на ОЕЦ в България п-р Васил Зяпков.

Вестник Зорница подновява излизането си. Няма да спре. Излизала е в дни на робство и революция, тя ще излиза и днес, макар и под пороя на бомбите. Мънотииите около излизането на вестника са колосални, но редакцията вярва, че с Божията помощ

те ще бъдат преодолен. Абонатите ще ни помогнат много, ако си платят веднага абонамента, който е 120 лева годишно. За своето редовно излизане *Зорница* разчита на този абонамент. За това молим, издължете се!

Под натиска на неблагоприятните обстоятелства *Зорница* ще излиза за неопределено време в две страници и на две седмици веднъж. Молете се и работете за по-добри дни. Тогава ще настанат и по-добри дни за *Зорница*.

Управата на БЕД е разпратила вече на всички църкви кочани с разписки за събиране на членския внос. Умоляват се всички пастори и дейатели на дружеството да развият широка дейност за събиране на повече членски внос.

Върховният съвет на Южнобългарските евангелски църкви действащ като мандатар от годишния Църковен събор е ръкоположил проповедниците Крум Бумбаров и Григор Груев като пастори. Първият обслужва църквите в Баня и Елишица, а вторият – в Кричим и Коматево. На младите пастори

редакцията пожелава обширна душеспасителна и народополезна пасторска дейност.

Жертви на бомбардировката от 10 януари т.г. в София са станали: г-ца Маргарита Налджиева, член на Софийското евангелско общество и Лазар Кадалев, усърден и предан член на Първа евангелска църква в София. Той е намерен под развалините на къщичката си с Библия в ръка. Умря, както и живя – с Библията в ръка!

Неделните библейски уроци въпреки колосалните мънотии продължават да излизат. Умоляват се всички неделни училища, които са получили неделни уроци за второто тримесечие на тази година, да се издължат веднага, защото само така ще улеснят комитетата в неговата работа.

Починал е в Асеновград дългогодишният абонат на *Зорница* и почетен член на Българското евангелско дружество, г-н Петър Тодоров Игнатов. Покойният беше известен с голямата си ревност за евангелското дело и широката материална подкрепа, която той даваше на всяко евангелско начинание.

ИЗ АРХИВА НА ЗОРНИЦА

Зорница, 1 май 1944 г.

Господният ден и... денят на Господа

п-р Станислав Алексиев

Неговото име е Закари Тейлър. Едва ли мнозина са чували много за него, но той е дванадесетият президент на Съединените щати. Известен е с това, че е единственият президент, оставил страната си един ден без държавен глава. Това става преди 175 години, на 4 март 1849 г. Денят е неделя, а Тейлър трябва да положи клетва пред Библията и народа, за да встъпи в длъжността си. Закари Тейлър отказва да направи това. По вяра той принадлежи на епископалната църква и поради вярата си в Писанието не иска да наруши спазването на неделата като Господен ден. По тази причина, за един цял ден – неделата на 4 март – САЩ технически остават без президент.

За него Господният ден е ден за почивка, посещаване на събранието на светиите, слушане на проповедите, хваление с псалми, химни и духовни песни, даване дарения за бедните. В никакъв случай не е ден за вършене на някаква работа, била тя и важното държавно дело като полагане на клетва за президентския пост. Герой от много военни битки, водил армията на Щатите в Мексиканската война през 1812 г., достигнал до чин на генерал-майор, Тейлър смилено се покорява на своя Господ и е спазва „съботната“ почивка. Наричали са го „стар, корав и готов“, но пред Бога и Неговото слово той се е проявявал като дълбоко вярващ следовник на Господните наредби.

Да спазваш Господния ден, всъщност е ярка проява на надежда в очакване на Деня на Господа. В Библията има два дни, свързани с Името на Господа. Единият е първият ден на седмицата (Йоан 20:19-20; Деян. 20:7; I Кор. 16:2), наречен „Господния ден“ (Откр. 1:10), а другият е съдният ден, наречен „Денят на Господа“ (Езек. 30:3; Соф. 1:7; II Пет. 3:10 (с обърнат словоред); II Сол. 2:2).

Господният ден е знак за славното бъдеще на църквата. Пророк Исаия завършва своята книга с обявяването на обещанието за новото небе и новата земя за Божия народ: „Създавам ново небе и нова земя. Предишните неща няма да се споменават и няма да

дойдат на ум“ (Исаия 65:17). В това ново творение трудът на народа ще бъде изцяло изкупен от проклятието, което е смесило болката и смъртта с всичките ни усилия: „Няма да се трудят напразно и няма да раждат деца за внезапна гибел, защото те са род на благословените от Господа и потомството им с тях“ (23 ст.).

Този нов (или обновен) ред на творението ще бъде като завършек на обещанието за изкупление. Не само трудът на Божия народ ще е изцяло изкупен от проклятието; съботата (Господният ден) също най-сетне ще се превърне във всеобщ ден за поклонение на ЯХВЕ. Такова е Божието обещание: „Както новото небе и новата земя, които ще направя, ще пребъдат пред Мен, заявява Господ, така ще пребъде потомството ви и името ви. И от новолуние до новолуние, и от събота до събота, ще идва всяка плът да се покланя пред Мен, казва Господ“ (Исаия 66:22-23).

Господният ден е денят на възкресението, който напомня за Христовото възкръсване и очакваното възкресението на всички, които са „в Христос“. Заповедта за помненето на съботния ден означава, че за Божия народ предстои почивка. Предстои да изгрее един съвършен свят. В края на житейския път ще има нов ред и всички, които познават Бога чрез вяра в Исус, ще влязат във вечната слава, във вечната събота със своя вечен Господ. Щастлива вечна събота, когато с усъвършенствана душа и възкръснало тяло ще славим Царя на царете завинаги. „Помни съботния ден“ означава: „Помни вечността“. „Спазвай Господния ден!“ означава: „Още в този живот да започнеш вечната почивка“.

Когато вярващият напусне офиса или завода, остави работните дрехи и светските грижи и дойде в Божия дом, това е като предвкушване на възкресението. Когато приема проповедта на Божието слово и чува гласа на Пастироначальника, който води и храни душата му, това му напомня за деня, когато Агнето, което е по средата на престола, ще ги пасе и ще ги заведе при изворите на водите на живота. И Бог ще избърше всяка сълза от очите им (Вж. Откр. 7:17). Когато се присъединява към пеенето на хвалебствени химни, това му

напомня, че един ден ще се присъедини към гласовете на милиарди ангели и изкупени хора, за да се поклонят на Бога и Агнеца. Известният шотландски пастир Робърт Мъри Макчейн пише: „Добре прекараната събота е като небесен ден на земята.“

Президентът Закари Тейлър оставя прекрасен пример в историята на целия свят. Всички знаят, че САЩ остават без управник за един ден. Малцина знаят, обаче, защо. Причината от съвременна гледна точка е сектантска, тесногърда и обидна. Но от гледна точка на вечността, на Деня на Господа, тя е изпълнената с надежда вяра, че ако сме част от народа Божий, ще видим Господа такъв, какъвто е. Нужно е всички наши земни съботи да спазваме с желание да се присъединим към поклонението на ангелите и светиите пред Божията слава.

На всеки Господен ден очаквайте Деня на Господа! Направете небето особен фокус на своите размишления. Пазенето на „съботата“ дава несравними възможности да търсим това, което е горе, където Христос седи отдясно на Бога (Кол. 3:1). ▢

Най-добрият възможен свят

ИЗ АРХИВА НА ЗОРНИЦА

Ламбри Мишков

Всред печалните разрушения, създадени от войната, всички бленуваме да живеем в най-добрия възможен свят. Защо небесният Творец не е построил друг свят, в който страданията, злото, бомбите да не съществуват? Истината е, че е безкрайно по-лесно да се отпрати подобен въпрос, отколкото да се намери подходящ отговор. Не би било лесна задача даже за философа, затворен в кабинета си, въоръжил се с научна терминология и с последните данни на науката, да създаде точно такъв свят, в който да не съществува нито зло, нито страдания. Въобще дали някой би пожелал да живее в такъв свят, в който ценностиите да се постигат без никаква борба. [...]

Да се протестира защо Бог е създал такъв свят, в който съществува зло и страдания, значи да се нижат думи без никакво значение. Но да се пита защо Бог е избрал да създаде този динамичен, творчески свят, значи да се стигне до сърцето на една трудна проблема.

Бомбардировките над България през Втората световна война са извършени от британски, американски, съветски и югославски ВВС срещу български населени места от пролетта на 1941 г. до есента на 1944 г. България е във война с Великобритания и САЩ от 13 декември 1941 г. На 14 ноември 1943 г. е първото масирано въздушно нападение над София. От 4 януари до 17 април 1944 г. се разгръща офанзива от подобни въздушни бомбардировки над София и други градове в България.

Поместваме откъс от статия, която се опитва да даде отговор на тревожни въпроси, предизвикани от трагичните събития през войната. Статията изразява мнението на своя автор, а не на членовете на редакционната колегия.

В този свят Бог е насадил творчески, но ограничени души, които да се развиват, да растат и да зреят. Ако Бог би създал „съвършен“ свят, в който не съществуват страдания и зло, това би било подходяща обстановка за богове. Щом обаче в този всемир Творецът е поставил ограничени нравствени създания (каквито сме ние, хората) и за да осмислим живота си, трябва да се стремим към духовни ценности и добър и благороден характер,

Зорница, 1 май 1944 г.

за нас друг свят, освен света на страданията е немислим. Нравствени, благородни характери се градят само от същества, които са дарени със свободна воля. Как едно нравствено създание би могло да избира, ако е поставено да живее в свят, в който само доброто съществува? Може да избира „само съзнанието, което пред себе си има избор – трябва да се избере едно или друго“, както се изразява проф. Михалчев. [...]

За душите, които дирят само щастие и удоволствие, този всемир не може да е най-добрият възможен свят. За тях този е най-лошият възможен свят. [...]

Най-добрият възможен свят може да положи лавров венец върху главата на онзи, който е успял да превърне горчивините и непреодолимите страдания в творчески мигове. Този свят е най-добрият възможен свят, защото в него се създават духовни ценности и нравствени добродетели. ▢

История и вяра на евангелското общество в с. Войводово п-р Владимир Железов

I част

Сред малкото села в България, чието възникване и възход се свързва с историята на евангелска общност, е село Войводово, област Враца. То се намира на 6 км южно от гр. Мизия и е известно като „чешкото село в България“, понеже е основано от чешки и словашки емигранти в началото на XX век. Повечето изследователи на историята на Войводово от миналия век посочват националното самосъзнание и икономическата мотивация на социалните процеси като основополагащи фактори за образуването на тази уникална общност, но това, както уместно отбелязва социокултурният антрополог и етнограф д-р Марек Якубек,¹ е по-скоро марксистки подход към проблема, характерен за изследванията от тази епоха.² Както ще видим в настоящата статия, много по-обективно и фактологически коректно би било да опишем историята на Войводово като вкоренена и неизменно свързана с вярата и морала на чешката общност, основала селото. Вярата в Бога и стремежът към истинско следване на Христос се оказват основния импулс, който води тези вярващи хора първо в областта Банат, а след това и в България.

За да проследим хронологически събитията, ще се върнем в началото на XVIII век, когато мигранти от всички части на Австро-унгарската империя и околните страни се заселват в областта Банат след договора от Пасаровиц (1718 г.), с който се слага край на австро-турската война. Слабонаселената банатска област се оказва под властта на австрийските хабсбурги, които бързат да я заселят, поради опасността от нова турска инвазия. Така много германци, хървати, унгарци, словаци, българи, емигрират там. Най-южната част на Банат обаче остава ненаселена до началото на XIX век, когато, през 1823 г. бизнесмен от дървообработващата промишленост на име Магиарли основава първо селището Света Елисавета, а след няколко години и Света Елена. Селищата бързо нарастват като население, и около тях израстват и други чешки села. Обезлесяването на района води до обезводняване на предимно католическото селище Св. Елисавета и населението се мести в Св. Елена, където заселниците са главно протестанти, предишни членове на реформираната евангелска църква.

Съжителството между двете християнски конфесии обаче било белязано от антагонизъм и взаимно отхвърляне. Протестантите от селото вярвали в изключителността на своето спасение, отхвърляли възможността други извън тяхната вяра да се спасят и наричали католиците „хора от света“. Причините за заселването им от Източна Бохемия в Банат трябва да

търсим назад във времето, в 1781 г., когато кралят на Бохемия Йозеф II издава т.нар. *Едикт на толерантността*, с който се осигуряват равни граждански права не само на последователите на римокатолицизма, но и на православие, лутеранството (Аугсбургска изповед) и калвинизма (Хелветски консенсус). Други протестанти обаче отказват да се присъединят към тесния кръг на „позволените“ изповедания дори и след „усърдни опити“ от страна на местните владетели. Гонени за вярата си, тези непокорни протестанти се изселват от Бохемия и се местят в Банат. Характерно за тези групи е, че са напълно убедени в своето спасение и правилността на своята религия. Религиозният живот е основанието и спойката на тяхната общност. Именно такава група са евангелските семейства, които се преселват от Св. Елена в България и основават с. Войводово.

Но защо те решават да напуснат Св. Елена? През втората половина на XIX век там започва духовно пробуждане, което из основи променя не само духовната настройка на хората, но и демографията. В следствие на това обновление на вярата, дори т.нар. „евангелска кръчма“ е затворена. Населението се увеличава и земята вече не може да покрива нуждите на заселниците.

Миграцията на евангелската общност е свързана и с факта, че военната граница се премества и селото става унгарско владение. Политиката на Будапеща включва унгаризиране на всяка националност на всяка цена, дори и с насилствени методи. На чехите не се позволява да отворят чешко училище, за да съхранят своята национална идентичност. От друга страна, те не са доволни от плодородието на почвата, което не може да осигури добра реколта, с която общността да се изхранва, въпреки усилията, които полагат за обработката ѝ.

Тези причини дават логично обяснение за преселването на част от населението. Но основните причини за това решение са религиозни. След пристигането на проповедници от чешките земи в Св. Елена, особено на един пастир и учител на име Ян Хорват, който идва в селото през 1894 г., отношенията с католиците стават

Стара чешка къща във Войводово
| снимка: Евгений Миров

долу:

От архива на п-р Цитирад Хруби, неизвестна дата.
На първия ред с шапката е п-р Васил Маринов.

доста напрежнати. Между представителите на евангелската общност обаче също има противопоставяне. Една група, която принадлежи към Свободната реформирана църква, се отделя от останалите протестанти. Тази група нарича себе си „вярващи“ в противовес на останалата „секуляризирана“ част от протестантската общност.³ Изглежда стремежът към истинско благочестие на тази група от вярващи, в съчетание с конфесионални различия, води тази по-радикална част от евангелската общност до решението в края на века да се отдели и напусне Св. Елена. Тези събития до голяма степен предопределят както облика, така и религиозната твърдост на бъдещите войводчани.

Това, че „истинските вярващи“ избират България като „обетована земя“ и цел на своето преселване, се обяснява с факта, че те „чуват, че в България има религиозна свобода“⁴ и узаконено от държавната власт оземляване на заселниците.⁴

През 1896 г. първата група от 20 семейства чехи и словаци тръгва със сал по Дунав и пристига в Никопол. Повечето от чехите са от Св. Елена, а словаците са предимно от селата Надлаг и Ковачица. Докато се оформи заселването им, те се настаняват на квартири из Плевенските села Асеново, Мъртвица (дн. Подем) и Горна Митрополия, където престояват една година. През 1897 г. втора група от двадесет семейства чехи напускат Св. Елена и се отправят към българските земи. Заедно с цялата си покъщнина и домочадие те пристигат в гр. Орехово, след което се придвижват с коли до с. Гостиля, където остават в квартири, докато се уредят документите им.

Същата година от Банат идват и няколко семейства българи-павликяни, и двадесет семейства сърби. След като получават разрешение за заселване, всички тези семейства основават с. Съсека в едноименната местност в землището на гр. Кнежа, където престояват три години. За съжаление, проблеми с населението ги карат да се изселят. През пролетта на 1899 г. българи от Долни Луковит и Кнежа, въоръжени с криваци, търнокопи и вили, неочаквано нахлуват в селото, започват да го рушат и принуждават заселниците да го напуснат. Причината за агресията била алчността на българските селяни, които до този момент ползвали землището на Съсека срещу символичен наем да уговяват добитъка си. >>

¹ Доцент по социална и културна антропология в Университета „Чарлз“ в Прага.

² Повечето чешки научни изследвания на историята на Войводово в периода 1950-1989 г. са правени в ограниченията на марксистските възгледи, които допускат *a priori*, че всички процеси са икономически мотивирани и трябва да бъдат обяснени в материалистично-икономическа рамка (Вж. М. Jakoubek, „From Believers to Compatriots: the Case of Voivodovo, a 'Czech' Village in Bulgaria“, in: *Nations and Nationalism*, 16(4)/2010, p. 675.). Водещият принцип при тях е, че обединителният фактор за емигрантите от Чехия е националното самосъзнание. Тези учени обаче пропускат важния факт, че голяма част от чешките емигрантски общности през XIX век мигрират в други райони на Хабсбургската монархия, от която чешките земи са били интегрална част в продължение на векове. Освен това Чехословакия възниква като самостоятелна национална държава едва в края на Първата световна война.

³ Jakoubek, „From Believers to Compatriots...“, p. 680.

⁴ „Законът за населяване на ненаселените земи“, утвърден с указ от княз Ал. Батенберг на 20 май 1880 г., привлича в опустелите райони на следосвобожденска България много заселници от по-развитата част на Европа. Благоприятната държавна политика става причина за възникването не само на протестантското с. Войводово, но и на български села, основани от банатски българи (наричани себе си павликяни): Махмудие (Радойково), Брегаре, Джурилово (дн. Нивянин), Бърдарски геран (където през 1893 г. се заселват и 90 католически семейства), както и на поне четири католически села: Асеново, Брегаре, Гостиля и Драгомирово, изградени от т.нар. католически банатски шваби.

Приносът на Палестрина към църковната музика

430 години от смъртта на композитора

Тодор Велчев

Има житейски ситуации, в които някой се заема с определено дело, просто за да докаже, че може да се справи с него. Такъв е бил изгледа и случаят с композиторът Джовани Палестрина.

В Христа Бог е станал човек и е отдал Своето тяло и кръв за нашето спасение. Това е най-страховитият и поразителен факт в човешката история. Разбира се, той е вдъхновявал и продължава да вдъхновява безбройни произведения на изобразителното и на музикалното изкуство. Но нима човек може да включва и изключва произволно това вдъхновение в творчеството си? Най-великите меси, написани от Палестрина, са изпълнени с такова благоговение и красота, че е трудно да повярваме, че са били създадени самоцелно.

Първите стъпки на Джовани Пиерлуиджи Палестрина на музикалното поприще са участие в църковни хорове. Роден е в малкото градче Палестрина през 1525 или 1526 г. Като юноша се премества в Рим, където учи при няколко френски музиканти. После става органист в главната църква на родния си град. Композира меси, които публикува в сборник – това е първото подобно издание от италиански автор. Сборникът привлича вниманието на папа Юлий III, бивш епископ на Палестрина,

който оценява способностите на автора. Така през 1551 г. младият органист и композитор Палестрина бива назначен за диригент на Юлианската капела (*Cappella Giulia*): хора на базиликата „Св. Петър“ в Рим. Поради несъмнения си талант той е удостоен с честта да пее и композира в папския хор. Четири години по-късно той получава още по-висока привилегия: да бъде диригент на хора в известната църква „Св. Йоан от Латеран“, която е катедралната базилика на Вечния град и в която са се състояли пет църковни събора на Запад.¹ Престижното назначение му носи увереност, че ще получи широко признание в обществото.

Вероятно това са били отчасти причините, поради които Палестрина е помолен да докаже какво още може. Той вече се е преместил в друга знакова църква в Рим, „Санта Мария Магжоре“, когато папа Павел IV назначава специална комисия, за да разследва различни злоупотреби при отслужване на месата в Католическата църква. По онова време в месите се промъкват популярни мелодии и дори рефрени от фриволни песни. Задачата на Палестрина е да покаже, че църковната музика може да бъде едновременно артистична и благочестива. За целта той композира три различни меси.

Ако днес копнеем за музика, в която отеква вечността, изпълнена с чистота и истинско посвещение, можете да се насладите на тези три меси. Най-известната от тях е творбата в чест на папа Марцел II (*Missa Papae Marcelli*). Тя сякаш

Църквата „Св. Мария Магжоре“ днес
| източник: italia.it

горе вляво:

Джовани Палестрина, портрет от неизвестен художник
| източник: meisterdrucke.us

предава озарението на композитора, съгледал образа на Исус при моментно отражение от тихото море при залез слънце. Тази меса задава стандарт, към който ще се стремят други композитори на църковна музика от епохата.

Името на Джовани Палестрина често се свързва с това на Филипо Нери. Изглежда, композиторът е бил сред последователите на този забележителен реформатор в рамките на Римокатолическата църква, наричан „втория апостол на Рим“. Пишейки музика за прочитите на Писанията от Нери, Палестрина създава музикалната форма на ораторията. Освен меси, композиторът създава множество химни, мадригали и мотети. Смятан е за един от най-видните полифонисти на своето време. От мотетите му голяма известност придобива „Стабат матер“ (*Stabat mater*), който се изпълнява често и днес, по целия свят.

По-късните години от живота на Палестрина са белязани от тежки изпитания. При няколко последователни чумни епидемии в Италия, той губи съпругата си, брат си и три от четирите си деца. Нарастват и финансовите му проблеми и той обмисля да стане свещеник. В крайна сметка обаче се оженва за богата вдовица и нейната семейна търговия с кожи му осигурява спокойно време, за да продължи да твори до сетния си дъх. Умира на 2 февруари 1594 г. и е погребан на същия ден, според тогавашния обичай. На погребалната служба е изпълнен петчастният псалм за три хора „Избави ме, Господи“ (*Libera me Domine*).

Днешният човек обича музика, която е не само красива, но и оказва емоционално въздействие. Месите на Палестрина са основани на старинни църковни напеви и затова създават у нас повече усещане за ведро спокойствие, отколкото за пламенност във вярата. Ако търсите нещо „по-огнено“ от епохата на високите Ренесанс, трябва да се обърнете към произведенията на Уилям Бърд или Орландо ди Ласо. Един век по-късно, Йохан Себастиан Бах ще предизвика същинска революция в църковната музика като постига синтез между чувството и формата. Все пак месите на Палестрина се нареждат сред образците на чудесна църковна музика, композирана преди Бах. □

История и вяра на евангелското общество в с. Войводово

>> След изселването на евангелските семейства с. Съсека престава да съществува. Някои се връщат в Банат, други отиват в с. Гостиля, а останалите се заселват в Гладно поле, местност в северозападна България, която се намира между с. Букьовци (дн. Мизия) и с. Крушовица. Тук, през есента на 1900 г. те основават безименно село, което наменуват Войводово през следващата година. Всяко семейство получава от тържавния поземлен фонд според броя на членовете си между 30 и 60 декара земеделска земя, заедно с пропорционални акри пасища

за техния добитък. Така в новооснованото село заживяват мирно чехи, словаци (назариани), няколко семейства българи-павликяни и едно семейство сърби.

През 1899 г. чехите Алекси Карбола, Йозеф Чижек и още двама чешки протестанти идват с каруци от с. Войводово в гр. Лом, като търсят методисткия пастир Петър Василев с молба да дойде при тях и да отслужи кръщения и венчавки. Макар и първоначално да подхожда предпазливо, Петър Василев приема предизвикателството и тръгва с тях. В чешката общност

методисткият пастир извършва много кръщения и няколко венчавки. Те са много благословени от неговото служение и настояват скоро отново да ги посети. Няколко войводчани са приети като членове под изпит и това поставя началото на методисткото служение в с. Войводово. През 1902 г. евангелската общност официално се присъединява към Методистката епископална църква и няколко години по-късно изграждат своя църковна сграда в селото. □

(Следва)

Грегор Мендел: начинател на една нова биологична наука

140 години от смъртта на „бащата на генетиката“

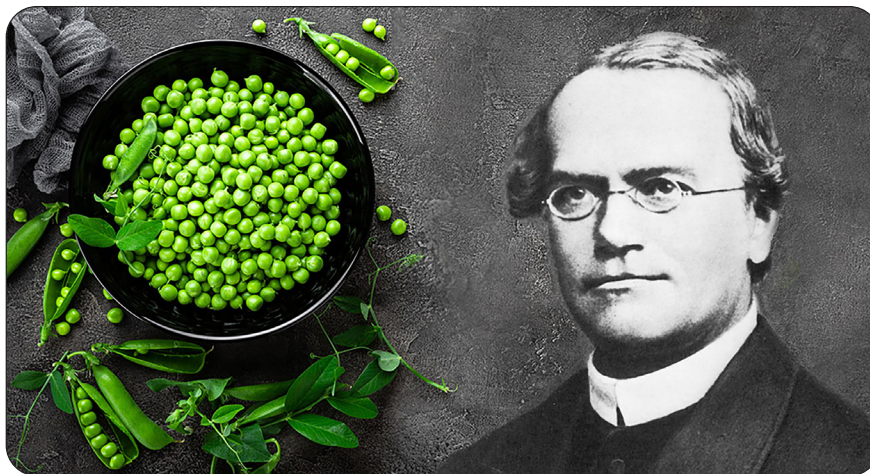
Тодор Велчев

Епитетът „генетичен“ днес се радва на голяма популярност. Говорим за генетично наследство, генетично модифицирани храни, генетични заложи или пък за генетични увреждания. Любителите на биологията знаят също, че един бурно развиващ се дял на тази наука се нарича *генетика*. На този фон може да изглежда чудно, че самото понятие ген е сравнително ново. Появата му води назад към средата на XIX век и насочва вниманието ни към един скромнен и посветен на Бога изследовател: монахът Грегор Мендел.

Йохан Мендел се ражда на 20 юли 1822 г. в селско немски говорещо семейство. Родителите му живеят в селцето Хайнцендорф в Австрийската империя (дн. Хинчице, Чехия), на границата между областите Моравия и Силезия. Благочестивият дух на фамилията личи от една тухличка, открита в стаята на момчето и двете му сестри; на нея откриваме символ на Светата Троица (три пресичащи се кръга) и думите: „Да бъде Твоята воля“. Малкият Йохан помага на баща си да засажда и облагородява плодни дръвчета в градината. Това вероятно подбужда интереса му към растенията, който с годините се засилва и го тласка към научни занимания.

В ранните юношески години на Мендел се случва нещо, което заплашва да прекъсне по-нататъшното му образование. Бащата му получава лоша контузия при сечене на дърва в гората и това се отразява тежко на издръжката на семейството. Изглежда, че момчето не може да продължи да ходи на училище. Но сестрата на Мендел оценява високо и – както се оказва – правилно потенциала му. Тя прави изключително благороден жест, като дарява немалка част от наследството си за неговата издръжка. Тази „инвестиция в науката“ ще получи своята морална отплата.

След отличен успех в гимназията, Мендел следва философия в университета в Оломоуц. Поради „горчивите грижи за прехраната“ (по собствените му думи) е принуден да прекъсне и през 1843 г. постъпва като послушник в августинианския манастир „Св. Тома“ в Бърно. Няколко години по-късно е ръкоположен за свещеник и приема духовното име Грегор. Една от светските функции на манастира е да осигурява преподаватели за общинските училища в Моравия. Това дава възможност на Грегор

Мендел да се насочи към учителското поприще – той учи богословие, а впоследствие икономика, овощарство и винарство. Със съдействието на своя абат, между 1851 и 1853 г. продължава образованието си във Виена. Тук получава систематични познания по ботаника, а и по експериментална физика, в която го въвежда изтъкнатият учен Кристиан Доплер.¹

Макар че се проваля, и то два пъти, на изпита за получаване на учителска диплома в университета, Мендел преподава дълги години физика и естествознание като заместник-учител в Бърно. Но в много по-голяма степен се отдава на научните занимания. Шест години поред той развива градински грах (*Pisum sativum*) и провежда систематични експерименти, като изследва седем характеристики на растението: форма на семето, оцветяване на семенната обвивка, оцветяване на цветовете, местоположение на цветовете, форма на шушулката, оцветяване на незрялата шушулка и височина на стъблото. Общият брой на изследваните от Мендел растения е 28 000 – впечатляваща статистика дори по съвременните стандарти. На тази основа учителят-монах открива математически закономерности при унаследяването на характеристиките. Нарича ги *закон за сегрегацията* и *закон за независимото комбиниране* – в днешно време те са познати под общото название *Менделови закони за наследствеността*. Според откривателя им, водеща роля при тях играят „(клетъчни) елементи“ (предшественик на понятието „гени“), чието съчетание определя характеристиките на следващите поколения. Той все още няма понятие какви са тези „елементи“, но предполага, че представляват материални носители на информация.

Мендел представя изследванията си на два научни форума през 1865 година. Резултатите са публикувани в относително скромно научно списание. В общи линии, те не привличат вниманието на специалистите, макар че Мендел води кореспонденция с един от водещите биолози на епохата, Карл Вилхелм фон Негели. Постепенно изследванията му потъват в забвение. Все пак, в разговор със свой приятел, Мендел въздъхва с надежда: „И моето време ще дойде.“ За съжаление, той не го доживява. Почти две десетилетия след смъртта му, законите на Мендел за наследствеността са открити по независим път от двама учени, Хуго де Фриз и Карл Коренс, които признават оригиналния му принос. Този път откликът на биологичната общност е бърз и възторжен.

Ражда се науката генетика. Едно десетилетие по-късно е предложено и самото понятие „ген“.

Няколко години след публикуването на изследванията му върху наследствеността, в живота на Мендел настъпва обрат. Абатът, с чиято помощ бедният младеж някога е получил възможност за академично образование, умира. Братята от манастира „Св. Тома“ в Бърно единодушно избират брат Грегор за свой нов абат. И това не е никак случайно – през всичките си години в тази обител той се е

придържал съвестно към своя обет, изпълнявал е задълженията си, страстно е защитава и разпространявал християнските си убеждения. (За последното свидетелстват запазени чернови на неговите проповеди.) Той е общителен, обезоръжаващо приветлив и със забележително чувство за хумор и за „комедията на дадена ситуация“. Изглежда обаче, че подценява последствията от заемаването на новата си длъжност. „Макар все още да не съм свикнал с новите си задължения“, пише той, „това няма да ми попречи да продължа с любимите си експерименти по хибридизация“. През първите години това му се отдава; дори успява да присъства на някои научни конференции. Но с нарастването на административните тежестки, абатът Грегор е принуден постепенно да остави научната си работа на заден план.

Последното десетилетие от живота на Мендел минава под знака на неприятен сблъсък с австрийското правителство, наложило непосилни данъци на манастира. Той решително отказва да ги плаща – от влизането в сила на закона до последния си земен ден. Изтощителната битка помрачава дните му, а някои монаси го обезсърчават, че тя не си струва. Но той не пада духом. В проповед от този период, абат Грегор заявява: „Колкото и странно да изглежда за един вярващ християнин, ще ви говоря за победа в този несправеден свят, вместо отново да слушате за пренебрежение, клевети и гонения.“ Няколко години след смъртта на Мендел правителството оттегля спорния закон.

Грегор Йохан Мендел умира на 6 януари 1884 г. Няколко месеца по-рано той казва на един послушник (който по-късно също ще стане абат): „Макар че съм имал някои мрачни моменти в живота си, аз съм благодарен на Бога, че прекрасните моменти бяха много повече. Научната ми дейност ми е донесла велика радост и удовлетворение. И съм уверен, че не след много дълго време целият свят ще оцени нейните резултати и значение.“

А в тържествения доклад по повод столетието от неговите публикации относно законите за наследствеността, изнесен в Бърно през 1965 г., се отбелязва: „Мендел, чийто роден език е този на Лутер, Лайбниц, Кант и Гьоте, днес принадлежи не само на световната научна общност, но и на всички нас.“ □

Абатството „Св. Тома“ в Бърно днес

| снимка: gotobrn.cz

горе: Мендел и неговите грахови зърна, худ. Йелена Йемчук
| източник: Getty Images

¹ Откривател на т.нар. „ефект на Доплер“: увеличаване/намаляване на честотата на излъчване от приближаващ/отдалечаващ се към наблюдателя звуков или светлинен източник.

Фридрих Шлайермахер

и началото на либералната библейска херменевтика

п-р Данаил Изнатов

На 12 февруари 1834 г. немската общественост приела с особена скръб новината за смъртта на основателя на Берлинския университет, професор Фридрих Давид Шлайермахер. Въпреки признаците на сериозно респираторно заболяване, той продължил да преподава и да изпълнява административните си задължения, развил пневмония и това изчерпило напълно жизнените му сили. На смъртния си одър, заобиколен от членовете на семейството си, последната му воля била да приеме Причастие. Около 20 000 души присъствали на траурното шествие.¹

Фридрих Шлайермахер (1768-1834 г.) е немски философ, богослов и пастир, който според някои изследователи се опитал да примири критицизма на Просвещението с традиционното протестантско християнство. Роден е в Бреслау, в Пруска Силезия, в семейството на реформирания пастир Готлиб Шлайермахер, капелан на Реформираната църква в пруската армия. Детските и юношески години на Шлайермахер преминават в училища, където доминира пиетистка педагогика и дух. Но когато по-късно се записва да учи в университета в Хале, там се среща с господстващата по това време рационалистическа философия на Фридрих Август Волф и на Йохан Займлер. Възприема метода на *историческия критицизъм* и задълбочава интереса си към философи от античността като Платон и Аристотел и към такива като Имануел Кант и Фридрих Якоби. В драматична по характер кореспонденция през 1787 г. с баща си той заявява, че не смята вярата в Бога като единствено средство за блаженство в отвъдния свят и за спокойствие в настоящия; че не вярва Исус, който нарича сам себе си Човешки син, да е Бог. Така, вече в студентските си години, Шлайермахер развива крайно критично и индивидуалистично отношение към позициите на ортодоксалното християнство. Развива се като водеща личност в направлението на т.нар. *висш критицизъм* в библейската херменевтика и някои наричат именно него „баща на либералното богословие“.

Своите религиозни идеи Шлайермахер изразява в съчинения като *За религията* и в най-значителния си догматичен труд *Християнската вяра*, които добиват широка популярност и влияние в богословските среди. Според него съзерцанието на вселената е най-общата, висша формула на религията. Религията е откровение на безкрайното в крайното. Самият човек „олицетворява духа на вселената“ като бог, щом като „не може да превъзмogne да мисли“ за вселената, че нейна първопричина трябва да е свободно същество.² Като следва идеите на рационализма, но все пак повлиян от пиетизма на ранните си години, повлиян и от дейци на Просвещението като Лайбниц, Лесинг, Фихте, и от немския романтизъм, той възприема едно особено *мистично* отношение към вътрешните дълбочини на човешката личност, като се опитва да ги изведе на преден план, изолирайки ги от догматичните позиции на църквата. За него личностното съзнание е индивидуализация на универсалното съзнание.

Прави впечатление, че Шлайермахер говори за Бога ту като пасивен дух, който зависи от нас, отразен в религиозните ни фантазии, ту като целенасочено същество, което в стремежа си „към разпространение и проникване“, проявява воля „да възпламени любовта към висшето... да помири синовете на Земята с небето, което им принадлежи“.³ Освен това да си религиозен означава да се укрепваш от хармонията на общностите, да се радваш с братята си на всичко, което е истинно, красиво и божествено.

Шлайермахер променя постепенно някои от своите разбирания в посока на по-силно фокусиране върху позициите на християнството. Трябва да се отбележи известна еволюция в разбиране му за отношенията на човека с „божественото“. Първоначално той ги определя като *интуитивно чувство за единство с Всемира*, съзнание за единство на разум и природа, единство на безкрайното и вечното с крайното и временното. По-късно допълва тези описания с чувството на абсолютна зависимост и вече като *отношение с Бога*. Но представата за Бога остава до голяма степен въпрос на човешка интуиция, която не подлежи на догматични определения. Той внася в либерално ориентирани протестантски среди едно съчетание на универсалистки възгледи с пиетистка чувствителност.

В старанието си да представи обективно и систематично християнството, той дава определения, които, откъснати от цялостния контекст на творчеството му, звучат съвсем ортодоксално. Но внимателният им прочит подсказва, че авторът не ги приема като абсолютна доктрина. Така например той заявява: „Християнството е монотеистична вяра и се различава от други подобни главно по това, че всичко в него се съотнася към осъществено от Исус от Назарет изкупление. [...] Няма друг начин да се участва в християнската общност, освен чрез вяра в Исус като Спасител и Изкупител.“ Но от друга страна, той отхвърля божествеността на Исус. Според Шлайермахер Христос не участва в Троиството на Бога, а е човек със свършено съзнание като Бог и в това се състои неговата божественост. Неговото богословие е насочено не към Бога, а към човека; той твърди (както други преди него), че ние никога не ще познаваме Бога като същност. Дори това учение да звучи по нов и съблазнителен за много интелектуалци начин, може определено да посочим, че то се влива в потока на добре познати древни ереси.

Въпреки своите откровено еретични схващания, Шлайермахер приема за две години поста на пастир в град Столп (1802-1804 г.). Това става възможно поради либералните настроения у голяма част от обществото на Лутеранската църква по това време. През 1804 г. Шлайермахер е назначен като проповедник и професор по богословие в университета в Хале, където остава до 1807 г. През 1807 г. е назначен като пастир в църквата „Света Троица“ в Берлин. Там много бързо се сдобива с висока репутация на богослов и упражнява

мощно влияние, въпреки че е вече критикуван едновременно от противоположни посоки и като атеист, и като привърженик на Спиноза, и в непреодолян пиетизъм. Успоредно с това, че проповядва всяка неделя в църквата си, като професор изнася лекции почти по всички основни дялове на богословието и философията: Въведение в Новия завет, Новозаветна екзегетика, Систематично богословие, Етика, Практическо богословие, История на Църквата, История на философията, Диалектика (логика и метафизика), Педагогика, Естетика, Политика.

С претенциите за научна обективност библейският критицизъм на Шлайермахер на практика е предубеден и предпоставен от психологично основани възгледи за възникването на Писанието. С това показва, че пренебрегва обективните факти от необикновената история на Израил и Църквата. Пренебрегва, на индивидуално равнище, свидетелствата на огромен брой хора за Божия намеса в живота им, независима от тяхната воля, и много често на такива с напълно нерелигиозно мислене.

Популярността на Фридрих Шлайермахер не се дължи само и непременно на религиозните му теории, а до голяма степен на неговите пламенни националистически проповеди и призови за отпор, когато Наполеон напада Германия. Шлайермахер има голям принос за основаването и откриването на Берлинския университет през 1810 г. Там той заема водещата позиция в катедрата по богословие и става много скоро секретар на Пруската академия на науките. Същевременно развива активна икуменическа дейност по обединението между Лутеранската и Реформираната църкви в Германия, което се осъществява през 1817 г. □

¹ Dan Graves, *Schleiermacher Was Mourned* (Christianity Today, 04/2010).

² Фридрих Шлайермахер, *За религията*, с приложение „Християнската вяра, изложена според основоположенията на евангелската църква“ (ЛиК, 1994), 28 и 59 с.

³ Там там, 9-10 с.

„Христовото слово да се вселява във вас богато“

Тринадесето библийско състезание за юноши

Владу Райчинов

За поредна година Скрипчър Юниън България организира традиционно Състезание за познаване и разбиране на Библията „В ръката Му имаше книга“. Момчета и момичета между 11 и 18 години от цялата страна се събраха на 9 март 2024 г. в Сливен, за да „празнуват Библията“, както организаторите наричат събитието.

Тази година 140 младежи в 35 отбора отговаряха на интересни и сложни въпроси. Минутни преди началото сформирани още един отбор, съставен от резерви.

Ивета Ташева, отбор „Емануил“

С всяка следваща година усещам как знанията ми растат, как започвам прочетеното. Състезанието е невероятно забавен и интересен начин да наливаш основите на Божието слово в сърцето си и да градиш живота си върху прочетеното.

Това е първото състезание, на което се разплаках от радост. Беше прекрасно изживяване. Също така за първи път стигнахме толкова нагоре в класацията. Казвам го не за да се хвала, а за да отдам дължимото на Божието благословение върху положения труд през годината. Вярвам, че Бог благославя (не само със състезателна победа) тези, които Го търсят.

на 90 секунди. Тук играта бе колективна и състезателите имаха право да ползват Библии. Всички, които съумяваха да посочат и конкретната препратка на стиха, получаваха допълнителна точка.

В трети кръг, който също бе колективна игра, отборите имаха 10 минути, за да отговорят на 30 отворени въпроса. След изтичането на кръга Десислава Тодорова представи библийското училище ТСМІ, а водещият Владу Райчинов запозна присъстващите с платформата BibleProject – безплатен ресурс с десетки видео клипове на български език с обзор на различните книги от Писанието.

После беше обявена обедна почивка, през която журито трябваше да презгледат и оцени всички отговори от трети кръг.

Освен многобройната публика събитието беше следено през YouTube канала на Скрипчър Юниън, а към редакционното приключване на статията имаше 2100 гледания.

В началото п-р Боян Митев (ЕПЦ Сливен) приветства младежите. Водещ за поредна година беше Владу Райчинов, а журито беше в състав Момчил Петров, Десислава Тодорова и Венцислав Стойков, като първите двама също така съставляваха валидационната комисия на състезателните въпроси.

Още през лятото на 2023 г., месеци след края на миналогодишното издание, Скрипчър Юниън България бяха публикували новия конспект. Тази година екипът за съставяне на въпросите включваше Ели Куличева, Мария Пилева, Крейг Уайрънс, Никола Ненчев, Лина Хотнишка, Мартин Райчинов и Илия Кабауванов. Софтуерът за излъчване на въпросите бе поверен отново на опитния Николай Гоговски. Официални фотографии на състезанието бяха Боряна Иванова и Илия Кузманов. А техническият екип бе в състав Даниел Гоговски, Кристиан Георгиев, Божидар Кузманов, Атанас Кайнаров, Борис Свиленов.

Библиите за състезанието бяха предоставени от фондация Библийска лига. Наградите за 2 и 3 място (специализирана богословска литература) бяха дарени от Българско библийско дружество, а за 4 и 5 място – от Библийска лига.

Издателство Начало на мъдростта пък направи последните пет отбора в крайното класиране с новоиздадената книга през 2023 г. на автора „навигатор“ Скот Мортън Ученичество за всеки ден.

От първото библийско състезание през 2011 г. са участвали над 1200 млади хора в повече от триста отбора.

Състезателите, които идваха от почти 20 града в България, бяха сериозно мотивирани да покажат добра подготовка и любов към Библията. Подредени около малки маси, те се взираха в лаптопите, трескаво брояха секундите и отбелязваха отговорите.

Преди началото на програмата водещият прочете стихотворението Ръцете на Марион Доналдсън, както и текст от Йоан 10 гл.: „Аз им давам вечен живот и те никога няма да загинат, и никой няма да ги грабне от ръката Ми. Отец Ми, Който Ми ги даде, е по-голям от всички. И никой не може да ги грабне от ръката на Отец.“ Каквото и да се случи през състезателен ден като този, ние никога не трябва да забравяме, че Божиите ръце ни държат здраво, припомни Владу Райчинов на младите хора.

Шериф Шерифов, отбор „Емануил Саваот“

Бог ме включи в състезанието още през 2019 г. по чуден и невероятен начин. Оттогава участвам всяка година с удоволствие. Ще започна тазгодишното състезание с верността на Бога към мен и към отбора ни. Две години подред достигах до второто място и усещах тежест на собствените ми очаквания. Борех се да вярвам, че дори и да не ни даде да бъдем в топ 5, Бог остава верен и името ми все още ще бъде записано на небето. В тайфуна на моя емоционален хаос Емануил Саваот – Бог, който воюва за нас, беше котвата, която ме държеше да не се разбия в скалите на разочарованията и себеобвиненията.

До последния четвърти кръг достигнаха отборите „Синай“, „Звездата на Давид“, „Емануил Саваот“, „Синай United“ и „Елохим“.

Те трябваше да отговорят със свободен текст на десет въпроса, като например: „В историческия Псалом 78 Асаф казва, че Бог е извършил знамения в египетската земя, за да освободи Своя народ. Кое поле се споменава в този пасаж?“ Всички въведени отговори мигновено се появяваха на екраните на журито и бяха оценявани в реално време.

И така, за втора поредна година първенец е „Синай“ (Сливен) със 158 точки. На второ място само с точка по-малко се класира „Емануил Саваот“ (Пловдив), а трети е „Звездата на Давид“ (Пловдив) със 154 точки.

Следващото издание на ежегодното национално юношеско Състезание за познаване и разбиране на Библията „В ръката му имаше книга“ ще се проведе в Сливен във втората събота от март 2025 г. На адрес BibleCompetition.com вече е наличен новият формуляр за регистрация, а срокът за записване изтича в края на ноември. □

Първият кръг по традиция беше индивидуална игра, като всеки състезател трябваше да даде отговор на десет въпроса с различна трудност. Новото този път беше, че в половината въпроси имаше по два (от четири възможни) верни отговора, които трябваше да се посочат.

Във втори кръг на екрана се изписваше библийски пасаж, а отборите трябваше да попълнят две празнини в текста в рамките